เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๕

กฎแห่งความเจริญและความเสื่อมของชาติ

คำว่า ธรรมกับโลก แม้อยู่ด้วยกันก็ไม่เหมือนกัน ให้เราทั้งหลายได้ทราบไว้ ท่านจึงมีคำว่าธรรม ว่าโลก โลกก็คือการประพฤติหน้าที่การงานตามนิสัยของโลก แม้เช่นนั้นก็ยังต้องมีกฎหมายบ้านเมืองเป็นข้อบังคับ เพื่อความสงบร่มเย็นแก่ส่วนรวม ทางธรรมมีความเข้มงวดกวดขันเข้าไปอีกขั้นหนึ่ง

ศาสนธรรม คือ คำสั่งสอนที่ชี้บอกแนวทางการดำเนินชีวิต และให้รู้ทั้งทางผิดทางถูก สิ่งที่ผิดสิ่งที่ถูก และสอนวิธีละ สิ่งที่ผิดแม้ได้เคยทำมาแล้วก็สอนให้ละ สิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนก็สอนไม่ให้ทำ สิ่งที่ดีที่เป็นจะประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม ที่ยังไม่ทำก็สอนให้ทำ ที่เคยทำมาแล้วก็สอนให้บำรุงรักษาและบำเพ็ญต่อไปจนมากมูนพูนผล นี่คือวิธีการทางศาสนา สอนคนให้รู้จักผิดจักถูก ดีชั่ว ละสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายซึ่งจะเป็นโทษแก่ตนผู้ทำและผู้เกี่ยวข้องกัน สอนสิ่งที่ถูกให้รู้ว่าถูก และสอนวิธีทำให้ทำในสิ่งที่ถูกที่ดีทั้งหลาย ศาสนธรรมคือคำสั่งสอนที่ถูกต้องดีงาม

ผู้มีความนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยถ้าอยากได้ผลเป็นที่พอใจโดยลำดับ เพียงแต่การนับถือเท่านั้นยังไม่เพียงพอ คำว่านับถือคือการยกย่องเทิดทูน ยกไว้เป็นที่สูง เช่น วัตถุทางศาสนามีพระพุทธรูปเป็นต้น จัดท่านไว้ในที่สูง ไม่ดูถูกเหยียดหยาม คุ้มครองป้องกันศาสนาที่ตนนับถือเคารพบูชากราบไหว้ ยึดเป็นหลักใจ ถือเป็นที่พึ่งเคารพนับถือทางใจ ไม่นับถืออะไรยิ่งไปกว่า เช่น นับถือศาสนาพุทธก็เคารพกราบไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เกี่ยวเนื่องกันและยึดเป็นสรณะของใจ ไม่ยึดถืออะไรเป็นสรณะยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ องค์สรณะของใจ นี่เรียกว่านับถือพระพุทธศาสนา

แต่การปฏิบัตินั้นคือปฏิบัติตามศาสนธรรมที่ท่านสั่งสอนไว้ ที่ควรแก่เพศและวัยของตนซึ่งจะปฏิบัติได้ ฆราวาสควรปฏิบัติได้ในศีลในธรรมข้อใด พระควรปฏิบัติในศีลในธรรมขั้นใด นี่เรียกว่าการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติตามศีลธรรมข้อนั้นๆ ที่ท่านแนะนำสั่งสอนไว้เรียกว่าการปฏิบัติ ภาคปฏิบัตินี้แลจะยังผลประโยชน์ให้เราเป็นคนดีและมีความสงบสุขได้ตามขั้นภูมิของการปฏิบัติ เพียงแต่นับถือเฉยๆ จะจัดว่าเป็นคนดียังไม่ได้ นั่นพอเป็นเครื่องระลึกทางใจเล็กน้อยว่านับถือศาสนา คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้น

การนับถือเพียงลอยๆ โดยไม่มีการปฏิบัติแนบไปด้วย ก็ไม่ค่อยเกิดประโยชน์เท่าที่ควร การนับถือตามประเพณี นับถือตามการบอกเล่า นับถือพอเป็นพิธี นับถือเพื่อกันครหานินทาว่าคนไม่มีศาสนา เหล่านี้ไม่ค่อยเกิดประโยชน์ เพราะไม่ได้นับถือด้วยความสนใจด้วยศรัทธา ด้วยความเข้าอกเข้าใจในศาสนา หรือในพุทธ ธรรม สงฆ์อย่างซึ้งใจพอจะเป็นเครื่องระลึกอันอบอุ่นของใจ เป็นประโยชน์สุขของใจได้ก็ไม่เป็นประโยชน์อะไร

เพราะฉะนั้นคำว่าศาสนาก็ดี การนับถือพุทธศาสนาก็ดี เราเป็นชาวพุทธควรจะทราบไว้ทั้งสองเงื่อน แล้วควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสองเงื่อนนี้ด้วย โดยถือว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของตนโดยแท้จริงด้วยกัน และต่างคนต่างนับถือเคารพบูชาเทิดทูน ต่างคนต่างปฏิบัติตามศาสนาพอเหมาะสมแก่เพศและวัยของตนๆ ชาวพุทธเราจะสง่างามและเด่นในปวงชนพลโลกทั่วๆ ไป เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สง่างามมากด้วยคุณสมบัติ ไม่บกพร่องเลย และเหมาะสมกับคนทุกชาติชั้นวรรณะ

การรู้ดีรู้ชั่ว จิตใจของมนุษย์เราพร้อมที่จะรู้อยู่แล้ว แต่ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายนั้นเป็นความอยากที่ผิด เราควรพยายามละเว้นความอยากในสิ่งที่ผิด เช่น อยากดูสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่แสลงใจ สิ่งที่ทำใจให้เสีย สิ่งที่จะทำเราให้เสีย อยากฟังสิ่งที่จะทำเราให้เสียเป็นต้น ซึ่งเป็นความอยากของจิตที่เป็นฝ่ายต่ำ อันจะทำเราและผู้เกี่ยวข้องเช่นลูกเล็กเด็กแดงที่ไม่รู้ประสีประสาเป็นต้น ให้เสียได้ และนำธรรมเข้ามากีดกันต้านทานความอยากนั้นไว้ อย่างน้อยก็ให้มีขอบมีเขตพอประมาณ ไม่ปล่อยเลยตามเลยแบบรถเบรกแตกถ่ายเดียว จะทำให้เสียคนและเสียจนแก้ไขไม่ได้ จนถึงขั้นแหวกแนวและจมไปเลยก็มีมาก

ถ้ามีธรรมเป็นเครื่องรักษา มีธรรมเป็นเครื่องเตือนใจ มีธรรมเป็นเครื่องกระซิบอยู่ภายในใจบ้างแล้ว คนเราจะได้สติ คนเราจะรู้สึกตัว แม้จะทำผิดก็รู้สึกตัวแล้วแก้ไขได้ง่าย พอคิดจะทำผิดมากผิดน้อยหนักเบาต่างๆ ความรู้สึกตัวว่าจะผิดนั้นจะเตือนให้ได้สติทันทีและหักห้ามตนได้ ดังนั้นคนที่มีศาสนาประจำใจจึงปลอดภัยจากความชั่วร้ายทั้งหลายหิริโอตตัปปะ หากเตือนหรือกระซิบขึ้นภายในใจ ที่ธรรมท่านว่า พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว นั้นคือผู้รักษาปฏิบัติธรรมประจำใจ พระธรรมท่านย่อมรักษาไม่ให้ผู้นั้นตกไปเป็นคนชั่ว ไม่ให้ตกนรกทั้งเป็นทั้งตาย สำหรับคนที่มีความรักธรรมอยู่แล้ว ย่อมจะระงับความคิดความอยากทำของตนได้ด้วยธรรม

วิธีการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็คือการปฏิบัติต่อตัวเองนั่นแล เพราะศาสนาเป็นทั้งเครื่องประดับคนให้สวยงามทางจิตใจ มรรยาทการแสดงออก

ความประพฤติ หน้าที่การงานสะอาด เป็นทั้งเครื่องบำรุงรักษาจิตใจให้แช่มชื่นเบิกบาน และความสงบสุขร่มเย็นภายในใจ เป็นทั้งเครื่องส่งเสริมครอบครัวและสังคมให้สงบร่มเย็น

คำว่าศาสนา คือสมบัติกลางของหมู่ชน พระพุทธเจ้าผู้เป็นองค์ศาสดาก็เป็นศาสดาของโลก พระธรรม พระสงฆ์ก็เป็นสรณะของหมู่ชน ตามแต่ใครจะสงวนรักษา ศาสนธรรมก็เป็นสมบัติอันอุดมมงคลแก่ผู้นั้น ศาสนธรรมเป็นธรรมเสมอภาค ให้ความเสมอภาคแก่ผู้นับถือไม่ลำเอียง พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนโลกด้วยพระเมตตาสุดส่วนไม่มีใครเสมอเหมือน พระองค์มีความสมบูรณ์พูนผลทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ไม่มาแบ่งสันปันส่วนจากชาวพุทธเราผู้นับถือท่านเลยแม้แต่น้อย นอกจากประทานพระโอวาทคือคำสั่งสอนไว้ด้วยพระเมตตาล้วนๆ เท่านั้น เราปฏิบัติได้มากได้น้อยเป็นสมบัติของเราเอง ไม่ใช่เป็นสมบัติของพระพุทธเจ้า พระองค์ไม่ประสงค์อันใดกับสัตว์โลก นอกจากความมุ่งหมายให้สัตว์โลกทั้งหลายได้รับความร่มเย็นแก่ตนตามกำลังศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักศาสนธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้เท่านั้น

ความบริสุทธิ์ในสากลโลก ก็ไม่มีความบริสุทธิ์ใดเสมอความบริสุทธิ์แห่งศาสนธรรมที่ประกาศสอนไว้ด้วยสวากขาตธรรม ธรรมที่ทรงรู้แจ้งแทงตลอดมาแล้ว ทั้งบุญ บาป นรก สวรรค์ เป็นธรรมชาติมีอยู่โดยสมบูรณ์ และพร้อมที่จะแสดงความจริงให้โลกผู้ทำและบำเพ็ญได้ประสบตามความมีอยู่แห่งธรรมเหล่านั้นไม่ลำเอียง

การสั่งสอนโลกก็ไม่มีใครสั่งสอนด้วยความบริสุทธิ์ใจเหมือนพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงสั่งสอนด้วยความบริสุทธิ์ใจ และพระเมตตามหาคุณจริงๆ ไม่มีคำว่าหวังสิ่งตอบแทนจากสัตว์โลกแม้เล็กน้อยภายในพระทัย จึงมีพระนามว่า **มหาการุณิโก นาโถ หิตาย สพฺพปาณินำ** พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันเอกของโลก เต็มไปด้วยพระเมตตาสงสารแก่สัตว์โลกเรื่อยมานับแต่วันตรัสรู้จนกระทั่งปรินิพพาน จนหมดพระกำลังที่จะทรงสั่งสอนได้ต่อไปแล้ว ยังประทานศาสนธรรมไว้เป็นขวัญใจ เป็นประทีปดวงไฟอันสว่างไสวไว้ส่องทางแก่สัตว์โลกเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันวันนี้ พวกเราจะหาใครที่เปี่ยมด้วยเมตตาดังศาสดาของโลกองค์นี้

ศาสนธรรมที่โลกชาวพุทธได้นับถือกราบไหว้สักการบูชา ปฏิบัติตามเรื่อยมาจนบัดนี้ จะหาได้จากผู้ใดซึ่งสมัยนี้เต็มไปด้วยคนใจดำน้ำขุ่น คับแคบตีบตัน เห็นแก่ตัว โลภมาก เต็มไปด้วยความเอารัดเอาเปรียบคดโกงรีดไถกอบโกยด้วยแล้ว ยิ่งห่างไกลกันลิบลับกับศาสนธรรมที่เป็นธรรมสะอาดยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม ถ้ายังมีผู้ยอมรับความจริง คือผิดก็ยอมรับว่าผิดว่าถูกอยู่ และพยายามแก้ไขดัดแปลง ตามหลักแห่งความยุติธรรมซึ่งความจริงยอมรับ ศาสนาก็ยังจะมีอยู่ในหัวใจของสัตว์โลกต่อไป และโลกก็จะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากันโดยสม่ำเสมอ ตามที่ตนนับถือและปฏิบัติตามศาสนธรรม จะไม่เป็นโลกที่รุ่มร้อน ไม่เป็นโลกที่เป็นฟืนเป็นไฟเผากันโดยถ่ายเดียว

เท่าที่โลกมีความรุ่มร้อนมากมาย ไม่ว่าในบ้านในเมือง ไม่ว่าที่ไหนๆ ทวีปใด แสดงออกตั้งแต่เรื่องความรุ่มร้อนความระส่ำระสาย ความวุ่นวี่วุ่นวาย การรบราฆ่าฟันกัน ความสงบสุขของกลุ่มชนแทบไม่ปรากฏนั้น เพราะจิตใจโลกห่างเหินจากศีลธรรม และหันหน้าเข้าหากิเลสตัวเป็นฟืนเป็นไฟ ตัวไม่ไว้หน้าใคร ขอแต่ได้เป็นเอา ไม่คำนึงถึงความผิดถูกชั่วดี ความโลภจึงมาก ความโกรธ ความเคียดแค้นจึงพอกพูน ราคะตัณหาจึงออกหน้าออกตาออกร้านออกโรง ส่งเสริมไฟแผดเผากัน การห่างเหินจากศีลธรรม จิตใจโลกจึงหันเหเร่ร่อน การกินอยู่หลับนอนไม่เป็นสุข เห็นของดีว่าเป็นของชั่ว เห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด สิ่งไม่ควรว่าเป็นของควร สิ่งที่ควรเห็นเป็นของไม่ควรกลับตาลปัตรกัน

โลกที่เคยสงบเย็นจึงกลับกลายเป็นโลกที่รุ่มร้อนเป็นฟืนเป็นไฟ และแสดงผลรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะความส่งเสริมนั้นเป็นผลลบแก่ศาสนธรรมคือความถูกต้องดีงาม ความสงบร่มเย็นที่โลกหวังกันจึงนับวันล้าหลังลงทุกวันเวลา เพราะหวังแต่ผลดี ส่วนเหตุชอบขวนขวายในทางที่เป็นข้าศึกต่อความสงบสุข ความหวังจึงกลายเป็นลมๆ แล้งๆ ไป เพราะเหตุเป็นตัวทำลายไม่หยุดหย่อน ทั้งเพิ่มปริมาณขึ้นทุกเวลานาที

ทั้งนี้ไม่ใช่โลกมีความรุ่มร้อนเพราะศีลธรรมเป็นเครื่องทำลาย ไม่ใช่โลกมีความไม่สงบวุ่นวายเพราะศีลธรรมเป็นเครื่องทำลาย แต่เพราะความต่ำทรามของสิ่งที่มีอยู่ภายในจิตใจสัตว์โลก มันดลบันดาลหรือผลักดันบังคับให้โลกต้องยอมรับ ยอมเป็นไปตามในสิ่งที่ไม่ถูกว่าเป็นของถูก และยอมรับสิ่งที่ถูกนั้นว่าเป็นของไม่ถูก หรือเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นการเป็นงาน เป็นกิจจะลักษณะ ทั้งส่วนย่อยส่วนใหญ่ โลกจึงกลายเป็นโลกที่รุ่มร้อนขึ้นมา เพราะความผิดเหล่านี้เป็นตัวทำลายต่างหาก มิใช่ศีลธรรมเป็นผู้ทำลาย

ที่อื่นที่ใดสัตว์ตัวใดชนิดใดไม่ทำความเดือดร้อนได้มากยิ่งกว่ามนุษย์ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงควรรู้สึกตัวว่าเป็นผู้เอารัดเอาเปรียบ เป็นผู้ทำความเดือดร้อน แล้วพยายามปรับปรุงตัวและปฏิบัติตัวรักษาตัวด้วยศีลธรรม เพื่อความสงบร่มเย็นภายในตัวแต่ละรายๆ ก็จะเป็นความสงบแก่โลกได้มากมาย เพราะมนุษย์เราฉลาด ควรที่จะเสาะแสวงหา

ความดีงามและความสงบร่มเย็น อันเป็นผลที่พึงพอใจทุกตัวสัตว์ ให้ปรากฏขึ้นในโลกอย่างเด่นชัดและเปิดเผย

เหมือนดังที่ความเดือดร้อนวุ่นวาย ที่เกิดขึ้นอยู่ในโลกอย่างเด่นชัดและเปิดเผยทุกวันนี้ ไปที่ไหนไว้ใจกันไม่ได้มนุษย์เรา เพราะอะไร มองดูหน้ากันก็คอยแต่จะกัดจะฉีกกันเหมือนสุนัข คอยแต่จะฆ่าฟันรันแทงกันเผลอไม่ได้ เพราะกิเลสตัวยักษ์ตัวเพชฌฆาตพาให้เป็นความโหดร้ายทารุณ พาให้เป็นความเห็นแก่ตัว ความอยาก ความทะเยอทะยาน ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ความอยากมีหน้ามีตา ความอยากมีชื่อมีเสียง ความอยากเด่นอยากดัง ความอยากอัศจรรย์เกินโลกเขา ทั้งๆ ที่สิ่งที่คิดสิ่งที่ชอบสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ต่ำช้าเลวทรามยิ่งกว่าสัตว์ แล้วจะทำให้มนุษย์มีความเด่นความดังมีความดีความชอบได้อย่างไร จะทำมนุษย์ให้มีความสงบร่มเย็นได้อย่างไร เมื่อสิ่งที่ทำ กิจที่ทำ สิ่งที่ชอบเป็นสิ่งที่ไม่ดี เลวทราม มันจะยกฐานะมนุษย์ให้เป็นผู้วิเศษวิโสขึ้นมาได้อย่างไร ต้องเหยียบย่ำทำลายผู้ทำนั้นให้ต่ำลงไปๆ โดยถ่ายเดียว ในขณะเดียวกัน การทำชั่วเลวทรามก็เหมือนกับการก่อไฟความรุ่มร้อนก็ต้องตามมาด้วยกัน การก่อความไม่ดีขึ้นมาก็คือการก่อทุกข์ขึ้นมาเผาทั้งตนและผู้อื่นไม่มีประมาณนั่นแล

นี่แหละโลกร้อนเพราะการส่งเสริมสิ่งที่ต่ำทราม ผลจึงเป็นไปเพื่อความรุ่มร้อน ถ้าเป็นไฟก็มีแต่ก่อขึ้นถ่ายเดียว ไม่สนใจนำน้ำมาดับกันเลย แล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็กลายเป็นเถ้าถ่านไปได้โดยไม่ต้องสงสัย ถ้าไม่มีการดับ ไม่มีการยับยั้งกันเลย

ความอยากนั้นหาประมาณไม่ได้ ไม่ว่าหัวใจใด ไม่ว่าหญิงว่าชาย ไม่ว่านักบวชหรือฆราวาส แม้แต่สัตว์ก็อยาก แต่สัตว์นั้นน่าให้อภัยเพราะไม่รู้ดีรู้ชั่ว มีแต่ความอยากตามประสาสัตว์ อยากกินก็กิน อยากเที่ยวก็เที่ยว อยากกัดก็กัด อยากฉีกก็ฉีกกันไป ตามธรรมชาติของสัตว์ที่ไม่มีความรู้ไม่ประสีประสา แต่มนุษย์เราที่มีความรู้ความฉลาดกว่าสัตว์แต่ไปทำอย่างนั้น จึงเป็นผู้ต่ำช้าเลวทรามยิ่งกว่าสัตว์ ไม่สมควรแก่ความเป็นภูมิมนุษย์ผู้ฉลาดกว่าสัตว์เลย

ที่นี่ย่นเข้ามา การรักษาเพื่อความสงบสุขของโลก จะรักษาที่ไหนอันเป็นจุดใหญ่จุดสำคัญ ก็คือตัวของเราแต่ละท่านแต่ละคน พยายามระมัดระวังรักษาตัวให้อยู่ด้วยความดีงามทั้งหลาย ความผิดพลาดความไม่ดีทั้งหลาย ความต่ำช้าเลวทรามดังที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งที่จะยังผลให้เป็นทุกข์และมหันตทุกข์ อย่าให้เข้ามากล้ำกรายภายในตัวเรา แม้จะอยากก็ระงับไว้อย่าปล่อยตามอำเภอใจ หากจะเป็นตามคติของธรรมดาก็ให้เป็นไปตามคติของธรรมดา ของพลเมืองดีมีศีลธรรมกำกับ อย่าให้เลยขอบเขตของคติธรรมดา นี่ก็ยังเป็น

ความงามของมนุษย์ปุถุชนคนธรรมดาจะอยู่ร่วมกันเป็นผาสุก ไม่ผิดศีลธรรมของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน

ดังธรรมท่านสอนไว้ว่า **กาเมสุ มิจฉาจาร** ในศีลข้อที่สามเป็นต้น โลกทั้งหลายอยู่ในกฎธรรมชาติของผู้มีกิเลส จะพรากจากสิ่งเหล่านี้ไปไม่ได้ จึงเรียกว่าเป็นหลักธรรมชาติ หลักธรรมดาของคนมีกิเลส แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าปล่อยให้เป็นไปตามความอยากที่เลยขอบเขตไม่มีประมาณแล้ว ก็จะทำให้โลกนี้เกิดมหันตทุกข์และฉิบหายวายปวงได้เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ท่านจึงให้มีธรรมเป็นเครื่องกำกับรักษาเอาไว้ เพื่อความพอดีไม่เลยขอบเขต เหมือนกับคนมีโรคอย่างน้อยก็ให้มียาประจำบ้านประจำตัว มากกว่านั้นก็ให้มีหมอคอยตรวจดูแลและรักษาเป็นประจำ โรคก็จะมีวันเบาลง พอสงบตัวได้และหายไปได้ด้วยยาและหมอไม่กำเริบรุนแรง

นี่โรคกิเลสราคะตัณหาความอยากไม่มีเมืองพอนี้ ถ้าไม่เอาธรรมเข้าไประงับ แต่จะเอาความอยาก ความทะเยอทะยาน เอาความคล้อยตามความอยากนี้เข้าไประงับ จะเป็นการส่งเสริมความอยากนั้นให้มีกำลังรุนแรงมากขึ้น เลยไม่รู้ของเขาของเรา จะยิ่งทำให้คนตาฝ้าฟางและบอดร้ายกว่าสัตว์เสียอีก ถ้าไม่มีธรรมช่วยรักษา ช่วยฉุดลากไว้ ปล่อยให้มีแต่อำนาจของกิเลสตัณหาตาเป็นไฟถ่ายเดียวแล้ว จะทำโลกให้พินาศฉิบหายได้จริงๆ ทั้งที่โลกมีความชอบความเพลิดเพลินรื่นเริงนั่นแล ผู้ที่ชอบความรื่นเริงบันเทิงนั่นแลผู้จะเจอความทุกข์และความฉิบหายวายปวง เพราะการปล่อยตามฟืนตามไฟราคะตัณหาพาให้เลยขอบเขต ไม่มีศีลธรรมเป็นเครื่องหักห้ามเอาไว้

ด้วยเหตุนี้ศีลธรรมจึงเป็นของจำเป็น ซึ่งควรจะมีเป็นคู่เคียงของใจในบุคคลทุกเพศทุกวัย แต่ละคนแต่ละครอบครัวและแต่ละสังคม เพื่อระงับดับไฟราคะตัณหาตาเป็นไฟ หูเป็นไฟ จมูกเป็นไฟ ลิ้นเป็นไฟ กายเป็นไฟ ใจเป็นไฟ และไฟโทสะที่เป็นสหายกัน ก็มีทางระงับดับไว้ทัน ถ้ามีธรรมเป็นน้ำดับไฟประจำตน

ธรรมคือความดีงาม คือทำนบกั้นน้ำ **นตฺถิ ตณฺหาสมา นที** แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี ธรรมคือความสงบเย็นทางกายวาจาใจ ธรรมคือยารักษาโรคที่เกิดขึ้นภายในใจของสัตว์ ความโลภเกิดขึ้นก็ก่อกวนจิตใจให้เดือดร้อนด้วยความหิวโหยดิ้นรน ราคะตัณหาเกิดขึ้นก็ก่อกวนจิตใจให้เกิดความดิ้นรนกระวนกระวายและทะเยอทะยาน ลืมเฒ่าลืมแก่ เสาะแสวงแต่ฟืนแต่ไฟมาเผาทรัพย์สมบัติเงินทอง และเผาใจให้เดือดร้อนระส่ำระสาย ตั้งสติสตังรั้งตัวให้อยู่ในความสงบงามตาไม่ได้ เพราะราคะตัณหามันเขย่า ความหลงเหมือนไฟไหม้กองแกลบ ความไม่เอาไหนเกิดขึ้นและสุมอยู่ภายในจิตใจ ก็ทำผู้นั้นให้อับเฉาเศร้า

ซึม ทำผู้นั้นให้เลื่อนลอยหาหลักฐานกฎเกณฑ์ไม่ได้ ใจเหม่อลอย ไม่มีสติควบคุมความประพฤติการแสดงออก ใครชักชวนไปทางไหนก็หลับในไหลไปตาม ไม่คิดอ่านไตร่ตรองว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่วประการใด ๆ

ถ้าปล่อยให้โรคประเภทเหล่านี้รุมอยู่ภายในจิตใจ โดยไม่มียาคือธรรมเป็นเครื่องระงับ เป็นเครื่องรักษาบ้างเลยแล้ว ก็จะทำตัวของผู้โลภ ผู้โกรธ ผู้หลง ผู้รัก ผู้ชัง เลย ขอบเขตเหตุผลนั้นแลให้ฉิบหายวายปวง และระบาดสาดกระจายไปสู่คนอื่นให้เดือดร้อนเสียหายไปตาม ๆ กัน เพราะฉะนั้นธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอยู่มากที่จะนำมาเคลือบแฝง หรือเป็นเบรกห้ามล้อเวลาความทะเยอทะยานจะพาลงเหวลงคลอง ไว้กำกับความอยากความประพฤติของฆราวาส

ฆราวาสก็ต้องการความสุขเช่นเดียวกัน เพศฆราวาส เพศพระ เพศหญิงเพศชายนั้นเป็นสมมุติอันหนึ่งเท่านั้น แต่จิตใจนั้นไม่มีคำว่าหญิงว่าชาย มันมีความอยากความต้องการสิ่งต่าง ๆ เหมือนกันหมด และความอยากความต้องการนั้น ๆ ความอยากความต้องการเช่นไรถูก ความอยากความต้องการเช่นไรผิด ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรถูก ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรผิด เหล่านี้เป็นหน้าที่ของเราผู้ต้องการความสงบสุข และสารประโยชน์จะเสาะแสวงหามาด้วยความรอบคอบ อันความรอบคอบนั้นก็ไม่หนีหลักศาสนธรรมไปได้ เช่น สติสัมปชัญญะ ปัญญาความรอบรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ธรรมจึงเป็นสิ่งระงับดับสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

ผู้มีธรรมย่อมมีการหักห้ามตนในสิ่งที่เห็นว่าไม่ควรและให้โทษไม่ให้ทำ ถ้ารถก็มีเบรก ไม่เหยียบคันเร่งเสียอย่างเดียว เช่นอยากอะไรก็เหยียบคันเร่งใส่ลงไป อยากดูอยากเห็น อยากได้ยินได้ฟัง อยากลิ้มรส อยากเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนที่ไหนก็เหยียบคันเร่งไป นี่คือคันเร่งเพื่อความฉิบหายล่มจมของผู้นั้น ไม่ใช่คันเร่งเพื่อถึงจุดหมายปลายทาง ผู้มีธรรมย่อมไม่เหยียบคันเร่งแบบนี้ คันเร่งของธรรมนั้น เร่งในหน้าที่การงานที่ถูกต้องดีงามหน้าที่การงานที่ชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ท่านสอนให้มีความขยันหมั่นเพียร เหยียบคันเร่งใส่งานนั้น ๆ ให้ได้ผลได้ประโยชน์ทันกับกาลกับเวลา ไม่ให้ล่าให้สาย ไม่ให้เสียเวล่ำเวลา นี่คือการเหยียบคันเร่งใส่การงานที่ชอบธรรม อันไหนไม่ดีเหยียบเบรกห้ามล้อทันที คือหักห้ามตนไม่ให้ทำ สิ่งใดดีมีประโยชน์ก็เหยียบคันเร่ง คือขยันหมั่นเพียรในสิ่งนั้นไม่ให้ขี้เกียจอ่อนแอ

คนเราถ้ามีทั้งคันเร่งมีทั้งเบรก ด้วยการอบรมตนเองฝึกฝนตนเอง ผู้นั้นชื่อว่า ผู้มีหลักมีเกณฑ์ ความสุขความเจริญก็จะปรากฏขึ้นที่ใจและครอบครัวของผู้นั้น นี่แลคำว่าธรรม ขอทุกท่านจงทราบเอาไว้ว่าเป็นอย่างนี้

ธรรมกับโลกแม้อยู่ด้วยกันก็ต่างกัน ถ้าพูดถึงเรื่องคำว่าโลกๆ แล้ว ส่วนมากมีแต่สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยในหัวใจของโลก คำว่าธรรมเป็นของสะอาด เทียบกับยามีไว้เป็นเครื่องระงับดับสิ่งที่เป็นภัยเหล่านั้น เมื่อแยกออกเป็นประเภทก็เป็นอย่างนี้ ความโลภก็เป็นโรคชนิดหนึ่ง ความโกรธก็เป็นโรคชนิดหนึ่ง ความหลงเป็นโรคชนิดหนึ่ง ราคะตัณหาแต่ละอย่างๆ เป็นโรคชนิดหนึ่งๆ ซึ่งเป็นเครื่องเสียดแทงจิตใจของโลกทั้งมวล ทีนี้ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องระงับดับสิ่งเหล่านี้แต่ละประเภทๆ ให้พอเบาบาง ให้พอตั้งเนื้อตั้งตัวให้พอสงบเย็นใจได้ ไม่กลิ้งไปตามพลังของกิเลสประเภทต่างๆ โดยถ่ายเดียวเหมือนฟุตบอล

ผู้มีธรรมกับผู้ไม่มีธรรมจึงมีความสุขความทุกข์ มีความสงบร่มเย็นต่างกันอยู่มาก ยกข้อเปรียบเทียบใกล้ๆ ให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น มีคนสองคนนั่งอยู่ด้วยกัน คนหนึ่งมีความโลภมาก คนหนึ่งไม่มีความโลภ ทั้งสองคนนี้ใครจะมีความสงบเย็นใจกว่ากัน คนหนึ่งมีความรักมาก มีความเกลียดมาก คนหนึ่งไม่มีความรัก ไม่มีความเกลียด แต่มีธรรมเป็นเครื่องระงับประจำใจอยู่เสมอ คนทั้งสองนี้ใครจะมีความสุขความสงบเย็นต่างกัน เรายกเพียงสองอย่างนี้เท่านั้นก็พอเข้าใจได้

ใจของเราขณะที่มันแสดงพิษภัยขึ้นมา จะด้วยความโลภก็ตาม ความโกรธก็ตาม ความหลงก็ตาม ความรักด้วยอำนาจของราคะตัณหาก็ตาม เป็นยังไงอากัปกิริยาที่แสดงออก ดูไม่ได้เลย แม้ไม่แสดงออกก็เผาอยู่ภายในจิตใจให้เจ้าของเดือดร้อนวุ่นวายอยู่นั่นแล ผิดกับขณะที่ฟืนไฟคือกิเลสตัณหาประเภทต่างๆ ไม่แสดงขึ้นภายในใจเป็นไหนๆ เพราะฉะนั้นธรรมจึงเป็นของจำเป็นที่จะต้องนำมารักษาตัว เพื่อระงับดับโรคเหล่านี้ไว้ไม่ให้แสดงตัวผาดโผนรุนแรง ซึ่งเป็นการกระทบกระเทือนตัวเองอย่างหนัก ดีไม่ดีอาจจมไปกับมันก็ได้

เวลานี้เราที่กำลังเป็นนักศึกษา ก็กำลังจะเป็นหลักของชาติบ้านเมืองในอนาคตแต่บัดนี้เป็นต้นไป เราจำต้องศึกษาและปฏิบัติทั้งวิชาทางโลกและทางธรรมเป็นคู่เคียงกันไป ผู้ใหญ่ที่เป็นพ่อเป็นแม่และเป็นครูอาจารย์ของเราก็ล้วนแต่เคยเป็นเด็กมาแล้ว และเคยศึกษาอบรมทั้งหลักวิชาทางโลกและทางธรรมมาพอประมาณ พอได้นำวิชามาสั่งสอนเรา

เราจึงมีครูมีอาจารย์สั่งสอนถ่ายทอดกันมาโดยลำดับเช่นนี้ เพื่อเป็นหลักประกันของประเทศชาติบ้านเมือง

หลักของประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งกว่าตัวของบุคคลแต่ละราย ๆ เพราะฉะนั้น คำว่าชาติ จึงเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ผู้ที่เห็นแก่ชาติย่อมไม่เห็นแก่ตัวมากยิ่งกว่าชาติ ผู้ใดก็ตามถ้าลงเห็นแก่ตัวมากยิ่งกว่าชาติ ผู้นั้นคือผู้ทำลายชาติ คนนั้นก็ทำลาย คนนี้ก็ทำลาย ไม่ว่าจะทำหน้าที่การงานแผนกใดมีแต่คอยจะกิน มีแต่คอยจะโกงจะคอร์รัปชั่น กินห้ากินสิบ กินร้อยกินพัน กินหมื่นกินแสนกินล้าน และกินเป็นล้าน ๆ กินทุกโต๊ะทุกเก้าอี้ กินไม่มีหยุดมีถอย งานกว้างขวางมากมีอำนาจมากเท่าไรยิ่งกินมาก กลืนมาก ไม่มีทางอิ่มพอและกินไม่หยุดไม่ถอย เพราะความเห็นแก่ตัวความเห็นแก่พุง มากยิ่งกว่าความเห็นแก่ประเทศชาติบ้านเมือง

ได้เป็นผู้ใหญ่ผู้โตมีอำนาจมาก คนถือหน้าถือตาตามสมมุตินิยม ตามกฎระเบียบมาก แม้เขาจะหัวเราะเยาะเย้ยว่าไอ้ยักษ์พุงโตอยู่ด้านหลังก็ตาม แต่เขาแสดงความประจบสอพลอต่อหน้าว่า ตนเป็นคนดิบคนดี น่าเคารพนับถือ ควรเป็นใหญ่เป็นโตก็ตาม ก็ยิ่งมีแก่ใจเสริมกำลังใจให้ทำความชั่วได้มากขึ้น เมื่อทำความชั่วเพราะความเห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้องของตัว ด้วยการทุจริตคดโกง คอร์รัปชั่นได้มากเพียงไร ก็เท่ากับทำลายชาติได้มากเท่านั้น

เฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการของเรา ต่างคนต่างเป็นผู้ทำงานของชาติ ต่างคนต่างรักษาประเทศชาติบ้านเมือง รักษาสมบัติของชาติ อย่าให้เป็นเรื่องตรงกันข้าม ว่าเป็นผู้ทำลายชาติอยู่ทุกแห่งทุกหนตำบลหมู่บ้าน นับตั้งแต่ผู้ใหญ่ที่สุดลงมาจนถึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรผู้ใหญ่บ้าน ต่างคนต่างตั้งหน้าตั้งตากอบโกยโรยทุกข์และความฉิบหายให้แก่ชาติด้วยการกินห้ากินสิบ กินตั้งแต่เล็กจนถึงขั้นใหญ่โตมโหฬาร ข้าราชการคนหนึ่ง ๆ เงินเดือน ๆ ละไม่กี่บาท แต่มีเงินใต้ดินเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ ล้าน ๆ สิบ ๆ ร้อย ๆ ล้าน ยิ่งกว่ามหาเศรษฐี เมื่อเป็นเช่นนี้ประเทศชาติบ้านเมืองจะเอาหลักมั่นคงมาจากไหน นอกจากนับวันจะฉิบหายวายปวงลงไปเรื่อย ๆ ด้วยความเห็นแก่ตัวเห็นแก่พุงเป็นผู้ทำลาย หลักใหญ่แห่งความฉิบหายล่มจมของชาติอยู่ตรงนี้เป็นสำคัญกว่าอื่น จงพากันระมัดระวังให้มาก เพราะคนทั้งชาติใคร ๆ ก็ไม่อยากพบอยากเห็นคำว่า “ชาติล่มจม คนล่มจม” แม้รายบุคคลจะล่มจมไปบ้างก็มีผลลบน้อย แต่ชาติล่มจมมีผลลบมากไม่อาจคิดคำนวณได้ และไม่อยากพบอยากเห็น ไม่อยากได้ยินกันเลยทั่วแผ่นดินไทยว่าชาติล่มจม

ชาติเป็นสมบัติอันล้ำค่าของเราที่เทิดทูนอย่างยิ่งไม่มีอะไรเกินชาติ ตัวของเราอยู่ได้เพราะชาติบ้านเมืองเป็นหลัก แม้จะทุกข์จนข้นแค้นก็ยังพอมีที่ซุกหัวนอน ยังพอมีที่อยู่อาศัย ไม่เหมือนสุนัขตัวขี้เรื้อนถูกขับไล่เฆี่ยนตีอยู่ทุกกาลสถานที่ หาที่ปลงหางวางหัวนอนไม่ได้ ถ้าเราเกิดคิดเกิดทำตัวเป็นใหญ่เป็นโตยิ่งกว่าชาติ ก็เท่ากับเราตั้งหน้าตั้งตาทำลายชาติไม่อาจสงสัย นี่เราไม่ได้มาทำลายชาติ เราศึกษาเพื่อรักษาและเทิดทูนชาติ การทำหน้าที่การงานก็เพื่อชาติบ้านเมืองจะได้อยู่รอดปลอดภัย โล่งใจสบายกาย มีอิสรเสรีทั่วหน้ากัน ด้วยความเป็นเจ้าของของชาติร่วมกัน อยู่ร่วมกันเห็นใจกัน ให้อภัยกัน มีอะไรเมตตาแบ่งปันกันอยู่กันกิน ด้วยความมีศีลมีธรรมมีกฎหมายบ้านเมืองเป็นเครื่องปกครองรักษาให้มีความสงบร่มเย็น ต่างคนต่างเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชาติคือส่วนรวม ไม่ล่วงเกินฝ่าฝืนและทำลาย เพราะกฎหมายระเบียบ คือขื่อคือแปของชาติ

นี้คือวิธีการรักษาชาติบ้านเมืองไม่ให้เป็นดังที่กล่าวผ่านมาแล้วนั้น นั้นไม่ได้ตำหนิติเตียนท่านผู้หนึ่งผู้ใด แต่กล่าวตามหลักธรรมอันเป็นหัวใจแห่งความถูกต้องดีงาม เพื่อบุคคลและส่วนรวมอันหาประมาณมิได้ ว่าส่วนใหญ่จะฉิบหายวายปวงไปเพราะอะไร และส่วนใหญ่จะมีความมั่นคง และส่วนย่อยคือรายบุคคลแต่ละคน ๆ ตลอดสมบัติของชาติจะอยู่คงเส้นคงวาได้เพราะเหตุใด ก็มันคงอยู่ได้เพราะต่างคนต่างมีความเข้มงวดกวดขันระมัดระวังรักษาทรัพย์สมบัติของชาติไว้ให้แน่นหนามั่นคง ไม่ให้รั่วไหลแตกซึม เราก็พลอยอยู่ร่มเย็นเป็นสุขไปด้วย

อันเรื่องกลัวภัยภายนอก ๆ นั้นก็กลัวและช่วยกันระวังไม่ควรประมาท แต่ให้กลัวภัยภายในให้มากไว้ด้วยจะเป็นความรอบคอบขอบชิด เพราะภัยมีได้ทั้งภายนอกและภายในไม่อาจสงสัย เมื่อทราบไว้อย่างนี้ต่างคนจะได้ขะมักเขม้น จะได้อุตส่าห์พยายาม จะได้เข้มงวดกวดขันในการระมัดระวังรักษา สิ่งที่เป็นภัยจะได้ไม่ทำความเสียหายอย่างใหญ่หลวงให้เกิดขึ้นภายใน เช่น เราระวังไฟจะไหม้มาจากนอกบ้านเข้ามาในหมู่บ้านของเรากับไฟที่กำลังไหม้อยู่ในเรือนของเราเวลานี้ เราจะระวังอะไรมากกว่ากัน และไฟอะไรที่เป็นภัยมากที่สุด เป็นไฟที่กำลังไหม้อยู่ในบ้านในเรือนเราหรือเป็นไฟที่กำลังไหม้เข้ามาจากภายนอกบ้านนั้น ไฟไหนเป็นภัยมากกว่ากัน เราก็ตอบได้ง่าย ๆ ว่า ไฟที่กำลังลุกโพลง ๆ อยู่ภายในบ้านเรานั้นแล เป็นไฟที่สามารถเผาให้พินาศฉิบหายได้มากที่สุดบรรดาสมบัติที่มีอยู่ในบ้านนั้น และไหม้ติดต่อกันไปในที่ต่าง ๆ รอบบ้านรอบเมือง จนเรียบวุธเป็นผุยผง ไม่มีอะไรเหลือ ก็คือไฟในบ้านนั้นแล

ไฟภายนอกมันยังอยู่ห่างไกล ไฟภายในเป็นของสำคัญที่สุด ผู้ที่ทำความเสียหายแก่ประเทศชาติบ้านเมืองก็คือผู้รักษาบ้านเมืองนั่นแลเป็นสำคัญ มีโอกาสทำได้ง่ายและมากกว่าคนธรรมดาตาสีตาสา และคนภายนอกที่ถือว่าเป็นภัยแก่ชาติ ด้วยการได้รับประกาศการแต่งตั้งโดยหน้าที่ โดยตำแหน่งและอำนาจ แต่การกระทำไม่ได้เป็นไปตามหน้าที่ตำแหน่งและอำนาจ แต่กลับทำสิ่งที่เป็นฟืนเป็นไฟเผาผลาญประเทศชาติบ้านเมืองอย่างลึกลับ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เป็นโล่บังหน้า แล้วทำชั่วได้ทุกแผนกงานและทุกสิ่งทุกอย่าง โกหกปลิ้นปล้อนหลอกลวง คดโกง รีดไถ คอร์รัปชั่นบั่นทอนจิปาถะที่พอจะทำได้ทำทั้งนั้น นี้คือการก่อไฟเผาชาติบ้านเมืองให้แหลกเหลวล่มจมไปได้ทั้งสิ้น ไฟภายในบ้านในเรือนจึงสำคัญมาก บ้านเมืองจะล่มจมก็เพราะเหตุการณ์อันนี้เป็นสื่อเป็นทาง

การที่บ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองและหนาแน่นมั่นคงไปได้ ก็เพราะต่างคนต่างระมัดระวัง ต่างคนต่างรักชาติและต่างคนต่างรักษา ต่างคนต่างเห็นส่วนรวมเป็นของสำคัญเราแต่ละคนเป็นสมบัติย่อยเป็นส่วนย่อย ๆ ที่ต้องอาศัยชาติบ้านเมืองอยู่ ถ้าบ้านเมืองอยู่ได้ เราก็อยู่ได้ บ้านเมืองเย็นเราเย็น ถ้าบ้านเมืองร้อนเราก็ร้อนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะมีเงินทองกองสมบัติต่าง ๆ กองเท่าภูเขา ก็ไม่มีหวังความอยู่เย็นเป็นสุข เราจะต้องเป็นผู้เดือดร้อนและล่มจมคนหนึ่งเช่นเดียวกับชาติบ้านเมืองที่ล่มจมไปนั่นแล

เมื่อคิดอย่างนี้แล้วก็ควรพยายาม ต่างคนต่างรักษาเทิดทูนชาติบ้านเมืองของเรา ทำหน้าที่การงานด้วยความสุจริต ต่างคนต่างสุจริตต่อหน้าที่การงาน การงานก็สะอาด ผลรายได้ที่ตกมาก็ทั้งเข้าหลวง ทั้งเราเป็นลูกของหลวง เข้าเป็นสมบัติของชาติ เราเป็นลูกของชาติเราก็มีส่วนด้วยและมีความร่มเย็นเป็นสุขด้วย ชาติก็แน่นหนามั่นคง นี่แลชาติอยู่ได้เพราะความรักสงวนและรักษาของคนในชาติ ต่างไม่บ่อนทำลายชาติด้วยวิธีกลต่าง ๆ ศาสนาท่านสอนอย่างนี้ เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้ทราบเอาไว้ว่าส่วนใหญ่เป็นอย่างไร ส่วนย่อยเป็นอย่างไร มีความเป็นอยู่เกี่ยวโยงกันอย่างไร ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะไม่เข้าใจ ก็จะเข้าใจเสียว่า พุงของเราเท่านั้นดีกว่าพุงของชาติ ดีกว่าสมบัติของชาติ แล้วก็จะสนุกกอบโกย

วันหนึ่งคืนหนึ่งไม่ทราบว่ากอบโกยสมบัติของชาติไปเท่าไรเงินเดือน ๆ หนึ่ง ๆ พอประมาณและประชาชนเขายินดีเพราะเป็นความสุจริต แต่เงินกอบเงินโกยนี้ไม่ทราบว่ากี่หมื่นกี่แสนกี่ล้าน กอบโกยไม่หยุดไม่ถอยทั้งผู้น้อยผู้ใหญ่ สมบัติของชาติฉิบหายวายปวงไปตลอดเวลา จนถึงความล่มจมไปเลย เพราะความกอบโกย เพราะความเห็นแก่ตัว เพราะความพุงหลวงพุงโต นี่เป็นเรื่องใหญ่โตมาก เป็นสิ่งที่ร้ายมาก ถ้ายักษ์ก็มหายักษ์ ไม่

มีอะไรเกินมนุษย์ประเภทพุงโตเห็นแก่ตัว กินไม่มีวันอิ่มพอ กระทั่งตายไปเปล่า เงินเข้าหลวงยังไหลออกสู่ประชาชนด้วยโครงการต่างๆ เช่น ถนนหนทางหรือพัฒนาการด้านต่างๆ ประชาชนพอมีงานทำและได้เงินจากหลวงมาเลี้ยงอัตภาพครอบครัว ส่วนเข้าพุงยักษ์ไม่มีทางไหลออกดังกล่าว ถ้าพุงไม่มีส่วนด้วย

เพราะฉะนั้น ให้เราทั้งหลายได้กลัวตรงนี้มากยิ่งกว่ากลัวอย่างอื่นๆ อย่าง ค.ม.น. อะไรเหล่านั้น อย่าไปคิดให้มากจนลืมมองไฟในเรือนที่กำลังไหม้สุมอยู่ทั้งที่แจ้งแลที่ลับ แต่การกล่าวทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้คิด ให้คิดเหมือนกันและให้รักษาเหมือนกัน ต้องคิดให้รอบคอบและรักษาให้ดีเพราะเป็นภัยเป็นไฟด้วยกัน และให้คิดสิ่งที่กำลังเป็นอยู่ภายในเวลานี้ ซึ่งเป็นไปทั่วแผ่นดิน เป็นไปในแผนกต่างๆ แห่งการงานทั้งหลายในวงของผู้รักษาชาติบ้านเมือง นี้ที่สำคัญมาก ให้พากันรักษาอันนี้ ระวังอันนี้ แก้ไขอันนี้ อย่านอนใจ ไม่เช่นนั้นบ้านเมืองจะล่มจมและจะเห็นแต่เถ้าถ่านไม่อาจสงสัย การทำลายบ้านเมือง การทำลายสมบัติของชาติ ซึ่งเป็นของมีค่ามาก เราจะอยู่ได้อย่างไรถ้าชาติไม่มี ชาติล่มจมเราก็พลอยล่มจมไปด้วย

การเป็นผู้น้อยเขามันดียังไง แม้แต่เป็นคนใช้รับจ้างทำงานในบ้านเขา เจ้านายจะดีแสนดีก็ยังต้องมีปมด้อยอยู่นั่นแหละ สำหรับมนุษย์เราที่ชอบอิสระเป็นนิสัย ย่อมอดคิดไม่ได้ว่าเราเป็นคนใช้เขารับจ้างเขา ทั้งๆ ที่เจ้านายเป็นผู้ดีมีศีลมีธรรมประจำใจ มีความเมตตาสงสารสงเคราะห์สงหาไม่ให้อดให้อยากขาดแคลนอะไรเลย มีความรักความสงสารเช่นเดียวกับลูกเต้าในบ้านของตน แม้เช่นนั้นปมด้อยของคนใช้ในบ้านก็ยังมีอยู่โดยดี อันนี้เราเป็นผู้น้อยของคนอื่นชาติอื่นเขา ให้เขามาเหยียบย่ำทำลายมากดขี่บังคับ มาเป็นนายเหนือหัวเหยียบย่ำทำลายเราและประเทศเรา เราเคยเป็นเจ้าของประเทศ แต่กลายเป็นบ่อยเป็นคนใช้ของเขา ผลเป็นยังไง จะทุกข์ระทมใจแค่ไหน อย่างน้อยปมด้อยในเรื่องนี้จะมีไหม ยอมรับแทนเลยก็ได้ว่าต้องมีหมดทั้งชาติ มีหมดทั้งประเทศ ราวตกนรกทั้งเป็นนั่นแล เพียงวาดภาพเหตุการณ์นี้ขึ้นเท่านั้นก็พอจะสลบไสลอยู่แล้ว ยิ่งในภาพเหตุการณ์กลายเป็นความจริงขึ้นมาด้วยแล้ว ก็คือโลกันตนรกนั่นแล

นี่แลโทษแห่งความเห็นแก่ตัวทำลายประเทศ เป็นความเสียหายย่อยยับไม่อาจสงสัย ถ้าไม่รีบแก้ไขเสียในเวลาอันควร ดังนั้นจึงขอให้ทุกท่านช่วยกันระมัดระวังพินิจพิจารณาในสิ่งที่เป็นภัยของชาติอย่าให้เกิดขึ้นได้ ถ้าไม่อยากเจอมหาวินาศขาดสิ้นดังกล่าวเตือนมาโดยลำดับนี้

การเทศน์เหล่านี้ไม่ได้ตำหนิท่านผู้หนึ่งผู้ใด แต่พูดตามกฎแห่งความเจริญและความเสื่อมเสีย ให้เราทั้งหลายซึ่งเป็นผู้พร้อมอยู่แล้วที่จะประพฤติปฏิบัติตนเพื่อความเจริญแก่ตนและส่วนรวมตลอดประเทศชาติ ได้นำไปพินิจพิจารณาและปฏิบัติเท่าที่ตัวของเราและประเทศชาติบ้านเมืองจะมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคง และเป็นมรดกอันล้ำค่าแก่กุลบุตรสืบต่อกันไป เพราะนั้นเป็นสิ่งที่ชาวไทยเราทั่วดินแดนมุ่งหวังอย่างแรงกล้าโดยทั่วกัน แม้เขาจะไม่ประกาศออกมาอย่างเปิดเผย แต่ความจริงภายในความรู้สึกก็เป็นเช่นนั้น

ในการแสดงธรรมเทศนานี้ หากว่ามีข้อบกพร่องในส่วนใดก็หวังว่าได้รับอภัยจากท่านทั้งหลาย และขอเชิญชวนแกมคำวิงวอนท่านทั้งหลายมีความสนิทในศีลธรรม และน้อมนำเข้าไปเป็นเครื่องกำกับรักษาตัว ประพฤติปฏิบัติตามด้วยการกราบไหว้บูชา ประพฤติปฏิบัติจิตตภาวนาบำรุงรักษาใจให้มีความสงบเย็นตามหลักธรรม ในครัวเรือนหนึ่งๆ ในบุคคลหนึ่งๆ ด้วยความแนบสนิทติดกับใจ เป็นคู่กันกับหน้าที่การงานโดยสม่ำเสมอ ไม่ลดละปล่อยวาง ผลจะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั้งส่วนตัวและครอบครัวเหย้าเรือน ตลอดประเทศชาติบ้านเมืองไม่มีสิ้นสุด กุลบุตรก็จะได้ถือเป็นคติตัวอย่างอันดีสืบต่อไป ผลจะเป็นความสงบเย็นทั่วหน้ากัน เพราะอำนาจแห่งศีลธรรมคุ้มครองรักษา

ในอวสานแห่งการแสดงธรรมนี้ ขอบุญญานุภาพขององค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ จงมาคุ้มครองท่านทั้งหลายให้มีความสุขกายสบายใจ และดำเนินหน้าที่การงานให้เป็นที่ราบรื่นดีงามโดยทั่วกันเทอญ

****